JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pollari, Pirjo; Toomar, Jaana; Mäntylä, Katja; Veivo, Outi

Title: Kielten opiskelu uuteen kukoistukseen?

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Suomen kieltenopettajien liitto ry

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Pollari, P., Toomar, J., Mäntylä, K., & Veivo, O. (2021). Kielten opiskelu uuteen kukoistukseen?. Tempus, 56(4), 24-25.

Kielten opiskelu uuteen kukoistukseen?

Kielivalinnat täytyisi saada nousuun, siitä ollaan yhtä mieltä. Mutta miten se onnistuu?

TEKSTI JA KUVA PIRJO POLLARI, JAANA TOOMAR, OUTI VEIVO JA KATJA MÄNTYLÄ

Viime aikoina Suomen kielivarannon kapenemista on päivitelty valtamedioita myöten. Kielivalintojen yksipuolistuminen on ollut kieltenopettajien tiedossa pitkään, ja tilanteen pelastamiseksi on tehty paljon työtä. Se ei valitettavasti kuitenkaan ole riittänyt, ja valintojen kapeneminen näkyy kieltenopettajien työtilanteessakin. Useat 2000-luvun koulutusuudistukset ovat tahattomasti heikentäneet kielten opiskelun asemaa kouluissa. Halusimme selvittää, miltä tilanne näyttää nyt.

Keräsimme tammi–helmikuussa kieltenopettajien näkemyksiä monipuolisten kielivalintojen esteistä ja keinoista verkkokyselyllä, joka tavoitti vastaajat SUKOLin, kieltenopettajien paikallisyhdistysten, Facebook-ryhmien ja kirjoittajien omien verkostojen kautta. Vastaajia oli yhteensä 349, joista 99 prosenttia toimi opettajana. Suurin osa vastaajista (89 %) työskenteli peruskoulussa ja reilu kolmannes (38 %) lukiossa. Osa vastaajista työskenteli useammalla asteella. Tässä keskitymme tarkastelemaan, mitä kielivalintojen monipuolistamiseksi on jo tehty ja mitä asialle vielä voisi tehdä.

Markkinointia, yhteistyötä ja joustavuutta

Kyselymme mukaan lähes kaikissa kouluissa (90 %) oli pyritty edistämään kielivalintoja. Opettajat mainitsivat konkreettisia keinoja, joilla kouluissa on tuettu kielten valitsemista. Yhtenä tärkeimmistä nousi esiin tiedotus ja markkinointi. Tyypillisten valinnaisaineinfojen tai vanhempainiltojen lisäksi opettajat kertoivat järjestäneensä muun muassa koko perheelle suunnatut valinnaisainemessut, kielikarnevaalit, kielten pikkujoulut ja eri kielten teemapäiviä. Markkinointia ovat tehneet myös muut oppilaat ja opiskelijat: vanhemmat yläkoululaiset kiertelevät luokissa kertomassa valinnaiskielistä seiskaluokkalaisille, tai korkeakouluopiskelijat kertovat lukiolaisille kielivalintojen tärkeydestä myöhemmissä opinnoissa ja työtehtävissä.

Hieman suurempia kieltenopiskelun innostamisen keinoja ovat olleet esimerkiksi 7. luokan kielikaruselli-kurssi, jossa on ollut osuudet ranskan, saksan ja espanjan kielistä. Näiden maistiaisten avulla oppilaita innostetaan valitsemaan jokin kolmesta kielestä valinnaisaineeksi 8. ja 9. luokalle. Joissain kouluissa järjestetään valinnaiskursseja, joissa integroidaan kieliä ja muita aineita, esimerkiksi kotitaloutta tekemällä ruokia ja leivonnaisia erikielisistä resepteistä. Näiden lisäksi kansainvälinen yhteistyö, Erasmus+-projektit, natiiviopettajat ja jopa vierailut ulkomaille ovat kuuluneet joidenkin koulujen keinovalikoimiin.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että useissa kouluissa on nähty paljon vaivaa, jotta kielivalinnat ovat toteutuneet. Kuten eräs vastaaja sanoi:

On pidetty kynsin hampain kiinni kielivalikoimasta, joka vielä on.

Tämä on vaatinut koululta tai kunnalta usein rahallista satsausta, sillä kielipolku on pyritty turvaamaan käynnistämällä ja jatkamalla kielten opiskelua pienissäkin ryhmissä. Kieliryhmien syntymistä on autettu myös yhdistämällä eri vuosikurssien oppijoita samaan ryhmään tai ottamalla kielet huomioon lukujärjestyksen suunnittelussa:

Tehty kurssitarjotin ja palkitus lyhyitä kieliä tukevaksi. Esim. ei samaan aikaan muita oppiaineita kuin lyhyitä kieliä.

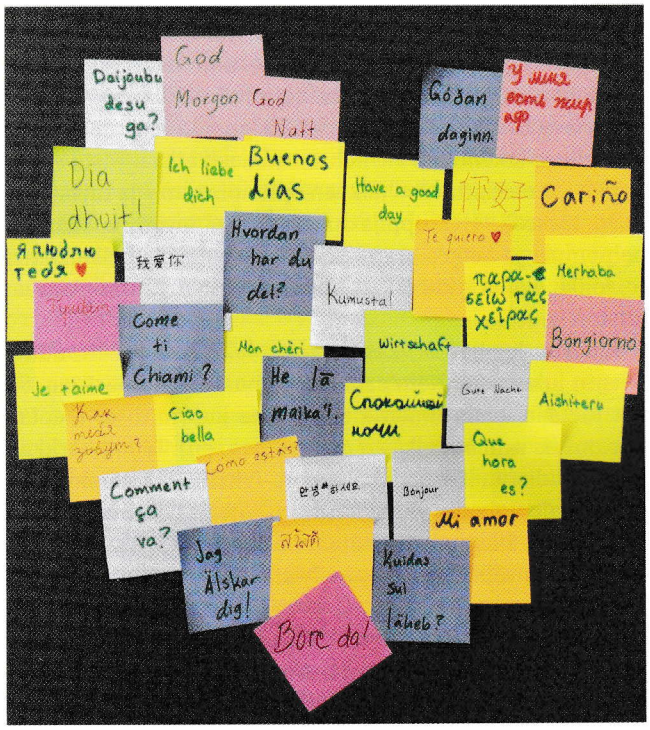

Joissain tapauksissa koko kunta tai kaupunki on ponnistellut yhteisesti kielivarannon hyväksi. Työ on alkanut jo esiopetuksessa, jossa koulujen kanssa yhteistyössä on toteutettu niin kielisuihkutusta kuin järjestelmällistä esiopetuksen kielikasvatusta vierailla kielillä läpi vuoden. Esimerkkinä tästä mainittiin Tampereen kaupungin pitkäjänteinen työ kielivalikoiman monipuolistamiseksi.

Lukioissa on tehty oppilaitosten yhteistyötä esimerkiksi minimiryhmäkoon saavuttamiseksi. Lisäksi yhteistyössä on järjestetty verkkokursseja tai tuettu kielten itsenäistä opiskelua. Joissain lukioissa on tarjottu kieltenopetusta yhdessä korkeakoulujen kanssa tai mahdollisuutta jatkaa kieliopintoja kaupallisten toimijoiden kautta.

Varhaiskasvattajat ja luokanopettajat tärkeitä

Paljon on tehty, mutta uusia ratkaisuja kaivataan yhä. Useissa ehdotuksissa nousi esiin yhteistyö varhaiskasvattajien kanssa. Kielten opiskeluun voitaisiin innostaa muun muassa siten, että kielivalintaesittelijät tai kielisuihkuttelijat jalkautuvat päiväkoteihin, kuten joissain kunnissa on jo tehtykin. Luokanopettajan työ luokan monikielisyyden ja kielitietoisuuden tukijana koettiin erittäin tärkeäksi pohjaksi monipuolisille kielivalinnoille.

Alakoulun kielivalintoihin tarjottiin monia uusia ratkaisuja. Joku vastaajista ehdotti, että ensimmäisellä luokalla olisi "yleinen kieliaine", joka keskittyisi kielimaistiaisten antamiseen. Näin lapset voisivat tutustua eri kieliin ja kulttuureihin vaikkapa kaveriluokkien kanssa ja tehdä kielivalintapäätöksensä huoltajiensa tukemina omien kokemustensa pohjalta. Olisi myös tärkeää alleviivata huoltajille, että heidän itsensä ei tarvitse osata kieltä, jota lapsi opiskelee.

Osa vastaajista ehdotti, että A1-kieleksi ei pitäisi voida valita englantia. He totesivat, että englannin ehtii oppia hyvin A2-kielenä, koska se on niin iso osa arkeamme toisin kuin muut kielet. Lisäksi toivottiin, että niille koululaisille, jotka valitsevat A1-kieleksi jonkin muun kielen kuin englannin, taataan mahdollisuus opiskella englantia A2-kielenä. Jos taas A1-kieli on englanti, ei kannata tarjota liian laajaa palettia A2-kieliä, koska silloin minimiryhmäkokoa ei välttämättä saavuteta missään kielessä.

Opot ja rehtorit mukaan tukemaan kielivalintoja

Yläkoulujen ja lukioiden vastauksissa nousi esille opojen ja rehtoreiden rooli joko kielivalintoja tukevina tai niitä jarruttavina tahoina. Opojen tunneille kaivattiin lisää keskustelua kielitaidon merkityksestä ihmiselle itselleen eli siitä, mitä asioita kielitaito mahdollistaa lapsena, nuorena tai aikuisena ja mitä se merkitsee työelämässä. Alueellista yritysyhteistyötä pidettiin hyvänä ratkaisuna työelämän kielitaitotarpeiden havainnollistamiseen. Yläkoulun valinnaiskielten valitsemisen tukemiseksi ehdotettiin myös, että englannin opettajat kannustaisivat omilla tunneillaan muiden kielten opiskeluun.

Rehtoreilta kaivattiin muutoksia lukujärjestyksen suunnitteluun. Harmittavan useissa vastauksissa mainittiin, että useampaa kieltä ei pysty opiskelemaan päällekkäisyyksien takia. Kurssitarjotinta ja palkitusta toivottiinkin lyhyitä kieliä tukevaksi. Kielten tunnit on usein niputettu kaksoistunneiksi, jolloin kieltä opiskellaan ainoastaan kerran viikossa, mikä ei edistä kielen oppimista ja motivaation ylläpitämistä.

Valtakunnallisia linjauksia kaivataan

Vastauksissa todettiin, että kieltenopettajien verkostoituminen eri toimijatahojen kanssa ja osallistuminen kunnalliseen päätöksentekoon on keskeistä. Päättäjiltä kaivattiin nykytilanteeseen havahtumista ja yhteistä tahtoa sen muuttamiseen.

Suurin osa opettajien esittämistä ratkaisuehdotuksista vaatisi valtakunnallisia päätöksiä. Minimiryhmäkoon tulisi olla maltillinen ja kaikille sama. Esille nostettiin myös yhdysluokkamalli, jossa kieltä voitaisiin opettaa eri-ikäisille oppijoille. Lisäksi ehdotettiin ylivalinnan sallimista yläkoulussa ja sitä, että valinnaisen kielen opiskelu vähentäisi jonkin reaaliaineen tuntimäärää. Näin kokonaistuntimäärä ei kasvaisi liian isoksi. Kielten houkuttelevuutta voitaisiin lisätä kohdentamalla resursseja laadukkaisiin oppimateriaaleihin, vierailuihin sekä vaihto- ja ystävyyskouluohjelmiin. Moni vastaaja toivoi, että lyhyen kielen opiskelu olisi lukiossa pakollista:

Oli se sitten saksaa tai somalia ... Kaikki opetus ei olisi muodollista, vaan oppia voisi hakea esimerkiksi hakeutumalla vieraskieliseen ympäristöön ulkomailla tai kotimaassa.

Osa vastaajista toivoi valinnaista kieltä pakolliseksi yo-kirjoituksissa, mikä lisäisi opiskelun pitkäjänteisyyttä. Joku ehdotti ylioppilaskokeiden tilalle kansainvälisiä kielitutkintoja, joiden hyöty olisi opiskelijoille selkeämmin hahmotettavissa. Oman äidinkielen opetusta toivottiin takaisin opetussuunnitelmaan, mikä nostaisi sen arvostusta kielivarannon osana. Korkeakoulujen todistusvalinnassa käytettävän pistetyökalun uudistaminen mainittiin useissa vastauksissa. Työkalu ohjaa nyt lukiolaisten kurssivalintoja merkittävästi.

Asenne ratkaisee

Opettajat korostivat vastauksissaan, että vanhempien ja läheisten esimerkki on äärimmäisen tärkeä: ennakkoluuloton asenne kieliin ja niiden opiskeluun tarttuu lapseenkin. Asenteisiin voidaan vaikuttaa median avulla. Televisioon ja striimauspalveluihin kaivattiin angloamerikkalaisen viihteen rinnalle laajempaa kieli- ja kulttuurikirjoa. Kielistä ja niiden opiskelusta toivottiin keskustelua uutisissa, ajankohtaisohjelmissa ja somessa. Tubettajat, bloggaajat, instagrammaajat ja julkkikset haluttiin kertomaan näkyvästi kielitaidon merkityksestä.

Kyselyn vastauksista nousi selvästi esille, että opettajat odottavat nyt päättäjiltä paljon ja että tilanteen korjaamiseksi tarvitaan kokonaisremontti. Tämän mahdollistamiseksi toivottiin:

Alakouluun kv-toiminnasta ja kielistä kiinnostuneita opettajia. Päättäjiksi, rehtoreiksi, koulutuspäälliköiksi ja sivistystoimenjohtajiksi sellaisia, jotka halukkaita ajamaan asiaa.

Opettajat pitivät tärkeänä, että myös valtiovallalta tulisi selkeä viesti kielten tarpeellisuudesta sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

Kursivoidut tekstit ovat lainauksia kyselyvastauksista.